

הלכות דברים הנוהגים בפעודה סימן קע

ביאורים ומוספים

להתנצל בלא לומר שהוא מתענה, יאמר שהוא מתענה. וכל זה בתענית שאדם מקבל על עצמו, אבל בתעניות קבועות, הוא במקום שמקילים בהן ההמון, כתב המשניב (שם) שמצוה לפרסם שמתענה, כדי שילמדו ממנו.

והקא בדבר שלא פשט היתרו בכל ישראל, אבל דבר שפשט היתרו, כתב לעיל (סי' סג ס"ק ו) בשם הים של שלמה, שאם מחמיר בזה בפני רבים ויש לחוש ליהורא, יש לנדונו, אלא אם כן ידוע שעושה כן לשם שמים. ואם מחמיר בפני רבו, ורבו מיקל, יש לנדונו אפילו אם עושה כן לשם שמים, ואפילו אם אינו פשוט כל כך להתיר, לא יחמיר נגד דברי רבו, אלא אם כן יש לו ראיה לסתור דבריו.

[משניב ס"ק יז]

אם אינו עושה פדכריו¹⁸¹.

181) ובהקדמת ביאור הגר"א לשריע, הובא שפעם התארח הגר"א אצל בעל הבית אחד, והגוש לפניו מאכל, ואכל והקיא את המאכל שהגוש לפניו שלש או ארבע פעמים מחמת שנתקלקלה אצטומכתו, ועשה זאת משום ציווי בעל הבית, וביאר שכונת חז"ל שאמרו 'כל שיאמר לך בעל הבית עשה', היינו עד שתצא נפשו [ובמעשה איש ח"ה עמ' קלח מובא שהחז"ר לא האמין למעשה זה].

[משניב ס"ק יט]

אף-על-פי שאינו אוכל בכת-אֶתְחַת¹⁸².

182) וכל זה בימות החול, אבל בשבת, מבואר בשריע לעיל (סי' קסו ס"א) ובמשניב (סי' ק"ב) שלא שייך מיחוד כרעבתנותא, שמשום חיובו סעודת שבת הוא עושה כן, להרבות בסעודה.

ובמיני מאכלים שדרך לאחוז בהם כביצה ולאכול, כגון פיתה וכריך [סדרוויץ] כתב בשר"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה ז) שאין זה נראה כגרגרותא אפילו בימות החול. ולענין מיני הליפתן שעל הלחם, כתב בשר"ת אור לציון (שם), שנראה פשוט שאין הם מצטרפים עם הפת לכביצה לענין זה.

[משניב ס"ק כ]

ואם משיר אפילו מעט, תו לא הוי גרגרן²⁰.

20) ואף על פי כן, ממידת דרך ארץ כתב המג"א (סי' יב) שיש לשתות דוקא בשתי פעמים.

[משניב ס"ק כא]

ועין לקמן סימן רי מזה שכתבנו שם²¹.

21) בשעה"צ שם (סי' יא) כתב, ששיער זמן שתיית רביעית לענין ברכה אחרונה ושאר דינים, הוא כדרך שתיית בני אדם, שאינם שותים הרביעית בבת אחת כי אם בשתי פעמים, כמבואר כאן שהיא מידת דרך ארץ.

וכל זה בימות החול, אבל בשבת, כתב התוספת שבת (סי' רעד ס"ק ד) שיתכן שמותר לשתות הכוס בפעם אחת, שלא שייך ביום זה מיחוד כרעבתנותא, והביאודו הדעת תורה (סי'ט) והקפ החיים (סי' לז), וכן משמע במשניב לעיל (סי' קסו ס"ק יב) שבשבת אין מיחוד כרעבתנותא.

[משניב ס"ק כב]

היגו פחות מרביעית²².

22) ולכתחילה, כששותה שלא בתוך סעודה, כתב השריע לקמן (סי' רי ס"א) שאין לשתות משקים פחות מרביעית, אלא אם כן שותה פחות מכדי, כיון שספק אם צריך לברך על שיעור זה ברכה אחרונה.

[משניב ס"ק ו]

דבנה צריך לברך⁹.

9) החז"ר כתב (או"ח סי' כה ס"ק ט) שהמברך לא הפסיד, והמיקל שלא לברך אין מוחים בידו.

[משניב ס"ק ז]

פרוש, שחזר לביתו רק לשתות¹⁰.

10) ובזמנינו, שנהגים ליטול בכל ענין משום נקיות, כתב הכפ החיים (סי' ט) שלפי המבואר בגמ' (יומא ל, א) שמי שידוע שדעתו קצרה [איסטינס] ונטול ידיו בכל אופן, יכול ליטול אף בחוץ משום שלא יחשדהו, אם כן בזמנינו שהמנהג ליטול משום נקיות, נחשב כל אחד כמי שדעתו קצרה.

[משניב ס"ק ט]

ולא נזהר לשמור ידיו, והן עסקניות¹¹.

11) ולגבי ברכה על הנטילה, כתב בבית הלל לקמן (סי' קעח ס"א ד"ה המציא) שאם הפליג והסיח דעתו, נוטל ידיו ומברך 'על נטילת ידיים', ואם לא הסיח דעתו משמירת ידיו, יש לעיין בדבר לענין נטילה.

[משניב ס"ק יב]

זה אֶת זְהָיָה. והוא שלא יהא שהיתן הרבה¹³.

12) וכל זה דוקא כשאוכלים מקערה אחת, אבל כשכל אחד אוכל מקערה נפרדת, כתבו הערוך השלחן (סי'ד) והקפ החיים (סי' טז) שאין צריכים להמתין זה לזה.

13) וכן אם טילק אחד מהם את ידו מן הקערה, ואם ימתין השני יתקלקל התבשיל מחמת שיתקרר ולא יהיה אפשר לאכול, כתב הבן איש חי (שנה א פ"ר בהר אות ו) שאין צריך להמתין, אפילו קטן לגדול.

[משניב ס"ק יג]

אין דרך-אֶרֶץ לתלמיד-הכם לשתות מים בפני רבים¹⁴.

14) ולענין האוכל בפרהסיא, כתב השריע (ח"רמ סי' לד סי"ח) שהעושה כן פסול לעדות. ואף במקומות ובזמנים שדרך רוב האנשים לאכול בשוק, דעת הגר"ש איערבך (שערי הברכה פ"ג הע' סה) שהעושה כן פסול לעדות, שדברים שקבעו חז"ל נשארים לדורות.

[משניב ס"ק טו]

הם יניחו כל אֶתְד בקערה מעט בשבילי¹⁵.

15) ואף במקום שאין שמש, או במקום שאין נוהגים לשייר לשמש בקערה, כתב הבן איש חי (שנה א פ' בהר אות יד) שמידת דרך ארץ שישירי משדו ממאכלו, ולא יאכל את כולו. וכן כתב הגר"ח קניבסקי (עץ השדה פ"ט ס"ק ג).

[משניב ס"ק טז]

אינו מחיב לשמע לבעל-הבית לעבר¹⁶ וכו', טוב לברך להסתיר מעשיו¹⁷.

16) ולגבי מי שנזהר מפת עכרים ואוכל עם אחרים שאינם נזהרים בזה, כתב הרמ"א (י"ד סי' קיב ס"ט) שכיון שהפת היא עיקר הסעודה. מותר לו לאכול עמהם, משום חשש איבה וקטטה. והוסיף הרמ"א (שם), שאין ללמוד מזה לשאר איסורים. [וראה לעיל סי' קסח ס"ק כ].

17) והמתענה ומפרסם את תעניתו לאחרים, כתב השריע לקמן (סי' תקסח סי') שיענש על כך. וכתב המשניב שם (סי' יד), שאם שואלים אותו אם התענה, מותר לו לומר את האמת, כיון שאינו עושה כדי להשתבח ולהתפאר, ומימ נכון שיאמר שאינו מתענה, כדי שלא להחזיק טיבותא לנפשיה. אכן, אם מפצירים בו לאכול ואינו יכול

הלכות דברים הנוהגים בפעודה סימן קע

באר הגולה עב

דרכות. (ז) והגוי מלי לשמות, אכל לאכל נוטל אפלו בחוץ, דמידיע ידעי דאניא דעתה (פרוש, שמתטרפת ומתבלבלת דעתו) ולא אכל בלא נטילה. (ח) ואם דבר עם חבירו והפליג, (ט) נוטל שתי (א) [ג] ידיו (י) כיון שהסיח דעתו: הגה והא דבעינן נטילה לשתיה הנינו בתוך הסעודה דחיישינן שמא יאכל, (יא) אכל בלא הכי אין צריך נטילה לשתיה (הרי"ט ס"פ אלו דברים ורש"י פ"ק אמר להם הממונה): ב ישינים ממתינים (יב) זה את זה בפערה, שפשהאחד מסלק ידו מן הקערה (ד) [ז] (יג) לשמות חבירו מפסיק מלאכל עד שיגמור השתיה, אכל אם הם שלשה אין השינים פוסקין בשביל האחד: ג משיירין פאה בפערה כל אחד מהאוכלים והוא (יד) מאכל (ט) השמש, (טו) אכל קשהשמש מערה מן האלפס לתוך הקערה, אין דרך להניח באלפס כלום לצרכו: ד ואין מסתכלין בפני האוכל ולא בקמתו, שלא לכישו: ה הנקנס לבית, (טז) כל מה שיאמר לו בעל-הבית (ו) [ו] (יז) יעשה: ו לא יאה אדם (יח) קפדן (פרוש, כעסן או רגזן) בסעודתו: ז (יט) לא יאכל אדם פרוסה (י) כפיצה, ואם אכל (יב"ט) זה גרגון: ח לא ישמה כוסו (כ) בבת-אחת, ואם שמה הרי זה גרגון. (כא) שנים, דרך ארץ: שלשה, הרי זה מגפי הרוח: הגה מיהו, (כב) כוס קטן (כ) מאד מתר לשותו בבת-אחת (כ"ט), וכן גדול מאד בשלשה או ארבעה פעמים (ר"ע):

שערי השוקה

[ג] ידיו. עב"ט. וכן כריי קמב שמו"ה קמב שם בשם צורר-החיים: ושמעתי ממורי הנב ר' פרץ שאם נוטל כדו פת אין צריך נט", שדעתו עליו ואינו מסיח דעתו, ע"ש: [ד] לשמות. עב"ט. והאיר השיג על המג"א, והביאו באש"ל אברקום, וזכריי"ט כ' שנואה לו בפשט התוספות כהמג"א, ומ"ש בשם פסקי תוספות אפסר זט"ס מפל כ"י, וראמ"ט מ"ש הא"ר מפסקי תוספות נראה שפסקו לספר אחד שפך שמו שקהו בדי הא"ר, כמבאר למען שבכמה קומות מכיאי מפסקי תוספות שאין הפנהו על פסקי תוספות שלנו, ע"ש: [ו] יעשה. עב"ט. וכן מ"ש א"י מהר"ש"א בחדושי אגרות שלא יסרב, וכן בא"ר, וזכריי"ט קמב להקריע כמהר"ש"א, ע"ש. וקמב בברי",

שהוא קטן מרביעית,

באור הלכה

וכן איתא בהגהת אשרי: * הנקנס לבית, כל מה שיאמר לו בעל-הבית יעשה. בקצת נסחאות בשם פסחים (דף פז) איתא: חוץ מצא. וכן בבי"ח שפרש: כל שרות שיאמר לו בעל-הבית יעשה בתוך ביתו יעשה, חוץ מצא, כלומר: אם יאמר לו שישתה אותו ביציאה חוץ לבית, כגון לשלחו לשוק,

דעתו מסעודתו ולא נזהר לשמור ידיו, והן עסקניות⁽¹⁾ [רש"ן]. וכתב בהרפ"י יוסף בשם ספר צורר-החיים, דכשנוטל פת כדו בשעה שמובר, אין צריך נטילה, שדעתו עליו ולא יסיח דעתו: (י) כיון שהסיח דעתו. ובין (י) אאכילה ובין אשתיה קאי, כיון שהפליג. ומכל מקום 'המוציא' אין צריך לברך שנית (יל) אף אם בודאי נגע במקום הטנפת [מ"א]: (יא) אכל בלאו הכי אין צריך וכו'. וכמו שפסק המחבר לעיל בסימן קנח סעיף ו: ב (יב) זה את זה⁽²⁾. והוא, (יג) שלא יהא שהיתך הרבה⁽³⁾ ושלאל יפסיק בדברי שיחה: (יג) לשמות. והוא הדין (יג) לזכר אחר. (יד) אין דרך-ארץ לתלמיד-חכם לשמות מים בפני רבי⁽⁴⁾, אלא יתפך פניו לצד אחר. (טו) וגם אומרים דדוקא שלא בשעת סעודה, אכל בשעת סעודה שרי, ושאיר משקין מתר בכל גוני. בש"ס כתבות ס"ה – אשה שאין בעלה עמה אין לה לשמות זין; וכשהיא בדרך באכסניא, אפלו בעלה עמה אסור, והוא הדין בשאר משקין המשכרין. ואם היא גיילה לשמות בפני בעלה, מתרת לשמות מעט שאלו בעלה עמה אין לה לשמות זין; ובאכסניא אפלו בעלה עמה אסור, וה"ה שאר משקין המשכרין, מ"א. ואם היא גיילה לשמות זין בעלה, מתרת לשמות מעט שלא בפני בעלה, וכן בא"ע ס"י ע: (ט) השמש. ומדת חסידות לתן לו מיד דבר מועט, ע"ל ס"י קסט ס"א: (י) יעשה. ומי"מ אין דרך-ארץ שיעשה מיד עד שפציר בו, אכל לגדול עושיין מיד, עמ"א: (י) כפיצה. אפלו אוכל מעט. רק שאחזו פרוסה כפיצה כדו, ב"י: (ט) מאד. פרוש, שהוא קטן מרביעית,

באר היטב

(ג) ידיו. וא"צ לברך המוציא כמ"ש רמ"א ס"י קעה, מ"א [ועין בספר ברכת אברהם דף עזד]: (ד) לשמות. ליד לשמות אלא היה לדיא מחוב להמתין, מ"א. איתא בתוס' בכורות דף מד: אין שותין מים בפני רבים אלא יתפך פניו, ושלאל בשעת סעודה אפלו בשאר משקין יתפך. בכתבות דף סה, אשה שאין בעלה עמה אין לה לשמות זין, ובאכסניא אפלו בעלה עמה אסור, וה"ה שאר משקין המשכרין, מ"א. ואם היא גיילה לשמות זין בעלה, מתרת לשמות מעט שלא בפני בעלה, וכן בא"ע ס"י ע: (ה) השמש. ומדת חסידות לתן לו מיד דבר מועט, ע"ל ס"י קסט ס"א: (י) יעשה. ומי"מ אין דרך-ארץ שיעשה מיד עד שפציר בו, אכל לגדול עושיין מיד, עמ"א: (י) כפיצה. אפלו אוכל מעט.

משנה ברורה

צריך לברך⁽⁵⁾, עין שם: (ז) והגוי מלי לשמות. פרוש, שחזר לביתו רק לשמות⁽⁶⁾, דאף לזה צריך נטילה (ח) שמא יבוא לאכל, ויבדל-הבית⁽⁷⁾: (ח) ואם דבר וכו'. אציא (ט) לחוץ קאי: (ט) נוטל שתי ידיו. דכיון דהפליג שענה אחת או שתיים, הסיח דעתו מסעודתו ולא נזהר לשמור ידיו, והן עסקניות⁽¹⁾ [רש"ן]. וכתב בהרפ"י יוסף בשם ספר צורר-החיים, דכשנוטל פת כדו בשעה שמובר, אין צריך נטילה, שדעתו עליו ולא יסיח דעתו: (י) כיון שהסיח דעתו. ובין (י) אאכילה ובין אשתיה קאי, כיון שהפליג. ומכל מקום 'המוציא' אין צריך לברך שנית (יל) אף אם בודאי נגע במקום הטנפת [מ"א]: (יא) אכל בלאו הכי אין צריך וכו'. וכמו שפסק המחבר לעיל בסימן קנח סעיף ו: ב (יב) זה את זה⁽²⁾. והוא, (יג) שלא יהא שהיתך הרבה⁽³⁾ ושלאל יפסיק בדברי שיחה: (יג) לשמות. והוא הדין (יג) לזכר אחר. (יד) אין דרך-ארץ לתלמיד-חכם לשמות מים בפני רבי⁽⁴⁾, אלא יתפך פניו לצד אחר. (טו) וגם אומרים דדוקא שלא בשעת סעודה, אכל בשעת סעודה שרי, ושאיר משקין מתר בכל גוני. בש"ס כתבות ס"ה – אשה שאין בעלה עמה אין לה לשמות זין; וכשהיא בדרך באכסניא, אפלו בעלה עמה אסור, והוא הדין בשאר משקין המשכרין. ואם היא גיילה לשמות בפני בעלה, מתרת לשמות מעט שאלו בעלה עמה אין לה לשמות זין; ובאכסניא אפלו בעלה עמה אסור, וה"ה שאר משקין המשכרין, מ"א. ואם היא גיילה לשמות זין בעלה, מתרת לשמות מעט שלא בפני בעלה, וכן בא"ע ס"י ע: (ט) השמש. ומדת חסידות לתן לו מיד דבר מועט, ע"ל ס"י קסט ס"א: (י) יעשה. ומי"מ אין דרך-ארץ שיעשה מיד עד שפציר בו, אכל לגדול עושיין מיד, עמ"א: (י) כפיצה. אפלו אוכל מעט. רק שאחזו פרוסה כפיצה כדו, ב"י: (ט) מאד. פרוש, שהוא קטן מרביעית,

שער הציור

(ס) רש"י: (ט) כן משמע מלבוש ותיארום: (י) וכן כמגן-אברהם: (יא) וכן כמגן-אברהם: (יב) כן הענין והוא שיש לו לברך ולנטל מלבוש ומכחול ולכנס, יש דעות בפוסקים ויש להקל בזה כהשטר והתקנים והתראיה, דגם בזה הענין אכילה מתר לנטל מבחוץ: (יג) כן מוכח מהרמ"א שרמז הפנה אברהם: (יד) אלהי רבה בשם צדה-להרדף: (יג) כן מגן-אברהם ואלהי רבה ורש"י, ולא כלבוש: (ד) כן מגן-אברהם מתוספות בכורות מ"ד: (טו) אלהי רבה, עין שם, ועין בשערי-השוקה. ומה שכתבתי "תלמיד חכם" הוא מרש"י שם: (טו) כן מגן-אברהם: (ז) לבוש. ועי' שם זה נראה ממעשה שהוכח בבית-יוסף: (ט) לחס-תמורות ועטרות-וקמים: (י) ולעיל בסימן קסו סעיף א מוכח דדוקא יותר מכפיצה אסור, אכל כפיצה שרי לאחזו:

הלכות דברים הנוהגים בפעודה סימן קע

ט כלא יאכל שום או בצל (ט) (כג) מראשו אלא (כד) מעליו, ואם אכל הרי זה רעבתן: הגה גלא יאכל דרך רעבתנות. ולא יאחו המאכל בידו אחת ויתלש ממנו (כה) בידו השנייה (טו): **י** (כו) ללא ישוף (י) פרוסה וניחנה על גבי השלחן: **יא** (כז) ללא ישמה אדם שני כוסות בכת אחת בתוך סעודתו ויכרו ברבת המזון, מפני שנואה כנגרן: **יב** ישנים שיושבין על השלחן, (כה) הגדול פושט ידו (ה) תחלה. והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה נגרן: **יג** הפוכס (כט) לבית לא יאמר (ל) תנו לי (יז) לאכל, עד שיאמרו הם: הגה לא יאמר אדם לחברו בוא ואכל עמי מה שהאכלתני, דהוי כפורע לו חובו ונראה קאלו הלנה לו, ויש לחש שפאכילהו יותר ואית בה (לא) משום רבית. (לב) אכל מתר לומר לו בוא ואכל עמי ואכל עמך בפעם אחרת, ומתר לאכל עמו אחר כך (לג) אפלו בסעודה יותר גדולה (דע לפי הטר): **יד** ללא יפרס אדם (לד) פרוסה על גבי (יג) הקערה, אכל מקנה הקערה (לה) בפרוסה: **טו** ללא ילקט פרוין ויניח על גבי השלחן, מפני שהוא ממתה (פרוש, מטריד) דעתו של חברו. (לו) ולא ישוף פרוסה ויתננה לפני חברו או לתוך הקערה, לפי שאין דעת כל הבריות שנה: **טז** ללא ישמה מהבוס (לז) ויתן (יז) לחברו, מפני סכנת נפשות: **יז** ללא ישמה כוס (לח) וניחנה על השלחן, אלא

באר היטב

שאכל עכר ותחול, שקשה לשקחה. ובענין דברים המשקים גנון וימים וכיוצא בהם, אין זה אלא בע"ה אכל האוכלם בכנה כנדע מוסיפין לו זכירה; אך צריך לומר מאד שלא לאכל לב בהמה חיה ועוף. האר"י היה אוכל עשבי המדבריות שאין נזעזע ע"י אדם לקנס ויחבל את עשב השדה, פתבים: (ג) הקערה. שמא תפל לתוך הקערה ותמאס. אל יחבש בשר ע"ג הדי אלא ע"ג השלחן, ש"ס: (ז) לחברו. שמא מחמת הבושה יקבל חברו ממנו וישמה

ושכר שלנו שעורו יותר מרביעית, מ"א: (ט) מראשו. פ"י שלא יתחיל לאכל מראשו, ובשבת יתחיל לאכל מראשו, מ"א: (י) פרוסה. משום מאס: (יא) תחלה. אפלו כל א' קערה שלו לפניו או בימיו פרות שיש לכל א' לפניו, ב"ח וצ"ח ט"ז: (יב) לאכל. ואם נתנו לפניו לאכל אי"צ שיאמרו לו שיאכל, וראה מאליעזר שאמר לא אכל גו', וברי צדון לא א"ל, אלא אי"צ אמרה, מ"א. ויכסה השלחן בפניעות מפני רוח קדשה השונה עליו. ולא יאכל ממקום

משנה ברורה

לשקחה ביוני (כ) ובסתם יין, אכל מי שפרסו רחבה, או יין מתוק, נשפחה השעור, והוא מתר בכת אחת אפלו ביותר מזה"ש; ולפי זה בשכר שלנו שאינו חזק, בנדאי שעורו יותר מרביעית [מ"א]: **ט** (כג) מראשו. פרוש: פי השום, הלכן שבו מבפנים הוא המשבח שבו, והעלין הנרקין שמלמעלה גרועין מהן, ומחזי כרעבתן כשתחיל לאכל מראשו [פרישה], ובשבת (כה) מתר משום חבוב סעודת שבת: (כד) מעליו. מצד (כז) העלין: (כה) בידו השנייה. רוצה לומר: כמו (ג) הרוצה לקרע בכת דבר מדבר, שמתחיל בשתי ידיו לקרע²⁵¹; ובמסכת דרך ארץ שלפנינו הגרסא: הטפס שבהן אחז הקלח בידו אחת ונשכו בשניו, עין שם, משמע דדוקא באפן זה הוי גנאי. ועין בבאור הגר"א: **י** (כו) ללא ישוף וכו'. מפני שנמאסה לבריות: **יא** (כז) ללא ישמה וכו' ויכרו ברבת המזון. הנראה (כד) כששותה אותם בכת אחת, שעושה לשרות המאכל כדי שיכל לחזר ולאכל אחר ברפת המזון עוד הרבה. ובטור הגרסא: לא יביא שתי כוסות, ופרשו (ס) הרבה אחרונים, דהפנהו שרוצה לשתות עתה רק כוס אחד, והשני יניחנה לברך עליו ברפת המזון, אפלו הכי לא יביאם בפעם אחד, מפני הוואים שסבורים שבשכיל להרבות בשתיה מכונ²⁵²: **יב** (כח) הגדול פושט ידו. אפלו בראיפה (ט) קערות טובא, לא יפישט ידו לקערה שלפניו²⁵³ עד שהגדול יפישט תחלה לקערה שלפניו, והוא הדין במניחין פרות לפני כל אחד ואחד, ופישט הגדול ידיו תחלה: **יג** (כט) לבית. בעלה הבית; ופישט דמירי כשאני מתארח שם בשכר: (ל) תנו לי לאכל²⁵⁴. ואם נתנו לפניו (כז) אין צריך להמתין תו עד שיאמרו לו שיאכל: (לא) משום רבית. כלומר, דמחזי פרבית, אכל מדינא לאו רבית הוא, דלא היה מתפנן בשעה שהאכילו בראשונה לכך: (לב) אכל מתר לומר וכו'. דאינו (כט) מתפנן כלל בזה לחוב, רק אומר פן דרך המוסר, שלא יסרב נגד דבריו ויאכל עמו ולא יקשה בעניו

לאכל עמו בחנם. והט"ז חוכך גם בזה להחמיר, עין שם: (לג) אפלו בסעודה וכו'. דהלא אינו אומר לו אז בשעת אכילה שהוא לפרעון על מה שעבר, רק בדרך מתנה בעלמא: **יד** (לד) פרוסה על גבי וכו'. הינו פרוסת פת, (כט) והטעם, שמא תפל הפרוסה לתוך הקערה וימאס האכל. איתא בגמרא [ברכות ח':] כשיחתך בשר יחתכנו על גבי השלחן וכדומה ולא על גבי הדי, שמא יפגע בידו, וגם שמא יצא דם וימאס האכל: (לה) בפרוסה. ובלבד שיאכל אחר כך הפרוסה, דאי לאו הכי איכא ביזין אקליו, כדלקמן בסמ"ח קעא [אחרונים]: **טו** (לו) ולא ישוף פרוסה וכו'. לכאורה הא נלמד זה במפל"שפן דסעיף י, דאפלו על גבי השלחן אסור, כל"שפן לתן לפני חברו או בקערה? אלא באמת גרסין הקא "מפרישה" וכן הוא במסכת דרך ארץ ובראשון. והינו, דאין הפנהו על החתיכה גופא שאחזה בשניו, דזה אין להניחו אפלו על השלחן, וכדלעיל בסעיף י, אלא הפנהו על החתיכה שנשאר שנשף ממנה בשניו איה פרוסה, דגם זו החתיכה לא יתן לפני חברו לאכל או בקערה [אר"ר ופרישה]: **טז** (לז) ויתן לחברו וכו'. שמא מחמת הבושה יקבל חברו ממנו וישמה בעלי כרחו, ואולי חברו מאיס לה לשתות מפה ששיר זה, דאפשר דנתערב רקו שם, ויחלה על ידי זה²⁵⁵; (ל) ולפי זה חלי בתוך גופו, ויצא רוח מפיו מניחו לפניו והוא לוקח מעצמו, לית לן בה. וט"ז פתב: אני ראיתי בצנא רבי אליעזר הגדול שמתירי מאד שלא לשתות מפה ששיר חברו, כי שמא יש לו חלי בתוך גופו, ויצא רוח מפיו לאותו שיר, עין שם. ועין לקמן בסעיף כב דמהני קנח מקום נשקית הפה, או במים כששופך מהם מעט דרך אותו מקום ששתה בפיו, ולכאורה סותר לדברי רבי אליעזר הגדול; ואולי דרבי אליעזר הגדול מירי דהראשון ששתה הנה אדם שאין אנו מפירין אותו אם הוא בריא, דאז יש לחש יותר [אר"ר], ועין בפרי מגדים: **יז** (לח) וניחנה על השלחן. שאין זה דרך כבוד להניח על

שער הצינ

(כ) ובייש שלנו שהוא חרף מאד, מספיק דאפלו כוס שהוא פחות מרביעית לא ישמה בכת אחת: (כא) כגן אברהם בשם אגנה: (כב) ושי"י: (כג) פרישה: (כד) לבוש ומגן אברהם. וכמה הפסדות השקל דמשמע שבתוך הסעודה מתר לשתות שתי כוסות בבר אחת: (כס) ב"ח פרישה וט"ז ואלה רבה: (כו) ב"ח נקטת הגדולה ועתה תמיד ומגן אברהם ואלה רבה, ולא כט"ז. ומה שהקשה השי"י מהא דסימן קסו טס"ו דאם לכל אחד כפרו לפניו אין צריך להמתין על הבוצע, כבר ישבו האלה רבה וספור מגדים דהתם עושה פן משום שיש קצת הפסק בין הפרכה להשעימה, מה שאין פן הכא: (כז) אחרונים: (כח) דכרימשה: (כט) ב"ח ומגן אברהם: (ל) אחרונים בשם רש"י.

הלכות דברים הנוהגים בפעורה סימן קע

ביאורים ומוספים

26) ואפילו אם עבר אחד והקדים את עצמו לגדול, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קסז) שלא יגררו האחרים אחריו, אלא יקדימו את הגדול לפניהם.

וגדול לענין זה, דעת הגר"פ שייברג (חידושי בתרא) שהוא בין גדול בחכמה ובין גדול בשנים.

ודין זה להקדים את הגדול, נאמר דוקא באופן שקובעים המסובים את עצמם לאכול או לשתות ביחד, אבל כשנפגשו לצורך אחר, ואגב כך אוכלים או שותים, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קסח) שאין צריך להקדים את הגדול, אך מ"מ מנהג דרך ארץ הוא להמתין לגדול אף במקום זה.

[משנ"ב ס"ק ל]

תגו לי לאכלה²⁷.

27) ודוקא לגבי אכילה, אבל לגבי שתיה, כתב הבן איש חי (שנה א פ' בהר אות יב) שמותר לאורח לבקש שתיה לפני שיציע לו בעל הבית.

[משנ"ב ס"ק לז]

דאפשר דנתערב רקו שם, ויחלה על ידי זה²⁸.

28) אמנם, מנהג העולם לטעום מן היין שבכוסו של המקדש וכן מכוס של שבע ברכות, ותמה על כך הגרש"ז אויערבך (ששי"ב פמ"ח הע' טז, ובח"ג שם) ממה שכתב השו"ע שאין לשתות מן הכוס וליתן לחברו. והשו"י חמד (אסיפת דינים פאת השלחן ברכות סי' לא ד"ה ואולי) יישב מנהג העולם, שלצורך מצוה שאני. והבן איש חי (שנה א פ' בהר אות יג) כתב בטעם המנהג שבני הבית טועמים מכוסו של בעל הבית, שכיון שידעים שאין לבעל הבית חולי שיויק להם, אין איסור בדבר.

[משנ"ב ס"ק כב]

אכל מי שקרסו רקה, או יין מתוק, נשתנה השעור, והוא מתר בכת-אחת אפלו ביותר מזה²³.

23) וכן אם הוא אדם חלוש, כתב הקצות השלחן (סי' לט בדה"ש ס"ק יב) שיכול לשתות משקה אף בשלש פעמים.

[משנ"ב ס"ק כה]

רוצה לומר: כמו הרוצה לקלע בכת דבר מדבר, שמתחזק בשתי ידי לקרע²⁴.

24) מלשונו 'שמחזיק בשתי ידיו לקרוע', משמע שדוקא אם מחזיק את המאכל בשתי ידיו, אבל אם מניח את ידו על צד אחד של המאכל הנמצא בקערה, ומושך את צידו האחר בידו השניה, מותר. וכן כתב הקצות השלחן (סי' לט בדה"ש ס"ק יד) שכן המנהג הפשוט, אך ציין שם, שבא"ר מבואר להיפך, שדוקא כשהמאכל בקערה אסור לחותכו בידיו, אולם כשהוא מחוץ לקערה מותר. וכן כתב הכף החיים (ס"ק לח) בשמו, שאם הוציא את המאכל מהקערה ותלש ממנו בידו השניה, אין זו רעבנות.

[משנ"ב ס"ק כז]

שסבורים שבשכיל להרבות בשתייה מכאן²⁵.

25) ודוקא בימות החול, אבל בשבת כתב הכף החיים (ס"ק מד) שמותר לשתות שתי כוסות כאחת, שלא שייך 'מיחוי כרעבנותא' בשבת, וכמבואר במשנ"ב לעיל (סי' קסז ס"ק יב).

[משנ"ב ס"ק כח]

עד שהגדול יפשוט תחלה לקערה שלפניו²⁶.